

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу **МАКОГОНА ВІТАЛІЯ ІВАНОВИЧА** «Метод і засіб для психофізіологічного відбору операторів дистанційно-керованих пристроїв», яку подано на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук за спеціальністю 05.11.17 – біологічні та медичні прилади і системи

Актуальність теми.

Останнім часом відбувається зростання кількості дистанційно-керованих пристроїв. До них відносяться роботи-сапери, підводні роботи, безпілотні літальні апарати та багато інших пристроїв. Спільною рисою для них є наявність пульта дистанційного керування та каналу зв'язку, який може бути провідним або безпровідним. Для контролю за дистанційно-керованим пристроєм (ДКП), зазвичай, використовується відео канал, через який оператор здійснює контроль за переміщенням самого пристрою та його робочих органів. Конструктивно ДКП можуть бути досить простими і вимагати постійного контролю оператором, але можуть мати автоматичні режими роботи. Робочі місця операторів таких дистанційно-керованих пристроїв облаштовані різноманітними системами відображення інформації та управління з урахуванням тривалості та змісту можливих місій.

Світовий досвід показує, що найбільші труднощі при використанні дистанційно-керованих пристроїв пов'язані з людським фактором, тому у провідних країнах світу приділяють велику увагу науковій роботі відповідного спрямування. Тому, розробляються та вдосконалюються системи підготовки та відбору кваліфікованих кадрів, особливо для дистанційно-керованих пристроїв спеціального призначення.

Одним з напрямів вирішення цієї задачі є професійний психофізіологічний відбір кандидатів на навчання у військові навчальні заклади, що готують фахівців для роботи з дистанційно-керованими пристроями таких як безпілотні авіаційні комплекси, роботи сапери та ін. як в мирний час, так і в бойових умовах. Також такий відбір потрібно здійснювати організаціям які здійснюють продаж та займаються підготовкою операторів дистанційно-керованих пристроїв для комерційного використання. Тому, актуальність теми і мета дисертаційної роботи є достатньо актуальними на теперішній час.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в подальшому розвитку теорії психофізіологічної надійності персоналу, поглибленні існуючих та розробленні нових теоретичних положень і математичних моделей щодо підвищення точності та ефективності прийняття рішень у технологіях психофізіологічного тестування і відбору персоналу.

У роботі показано, що за рахунок науково обґрунтованого вибору показників психологічної компоненти та фізіологічних показників та досягається високий рівень відбору операторів дистанційно-керованих пристроїв

У процесі розв'язання зазначеної науково-технічної проблеми автором було отримано такі нові наукові результати:

- **вперше** розроблено психофізіологічну модель оператора дистанційно-керованих пристроїв новизною якої є визначення та узгодження між собою професійно-важливих якостей оператора, рівня розвитку дрібної моторики, просторового мислення та стресостійкості;

- **вперше** запропоновано автоматизований метод психофізіологічного відбору операторів дистанційно-керованих пристроїв який шляхом використання багаторівневої алгоритмізованої структури для автоматизації процесу відбору дозволяє оцінити придатність кандидата до діяльності на посаді оператора дистанційно-керованих з достовірністю 87-90%;

- **удосконалено** математичну модель процесу психофізіологічного тестування, яка враховує психологічну і фізіологічну компоненти та їх взаємодію під час психологічного тестування та визначення рівня дрібної моторики.

Практична цінність одержаних результатів полягає у тому, що розроблено:

- алгоритм процесу психофізіологічного відбору операторів дистанційно-керованих пристроїв;

- апаратну частину засобу психофізіологічного відбору операторів дистанційно-керованих пристроїв, яка дає можливість визначати рівень розвитку дрібної моторики з використанням пульта керування, здійснювати поточний контроль показників шкірно-гальванічної реакції та фотоплетизмограми під час тестування;

- програмне забезпечення для автоматизації процесу психофізіологічного відбору операторів дистанційно-керованих пристроїв.

Результати дисертаційної роботи впроваджено в практичну діяльність Приватного підприємства «ВІНАЕРОГІС» (акт впровадження від 15.12.2020 р.), що підвищило ефективність відбору персоналу для виконання робіт з дистанційно-керованими пристроями та для робіт з об'ємним зображенням. Результати роботи також використовуються у навчальному процесі кафедри біомедичної інженерії Вінницького національного технічного університету (акт впровадження від 12.01.2021 р.), що сприяло покращенню якості викладання лекційного матеріалу і проведення практичних занять.

Повнота викладення наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях

Основні наукові положення та практичні результати дисертаційного дослідження опубліковано в 16 наукових працях, в т. ч. 7 статтях, 6 з них у наукових фахових виданнях України, що входять до переліку наукових фахових видань з технічних наук (з них 4 у виданнях, які індексуються міжнародною наукометричною базою даних Index Scopus), 6 тезах доповідей на наукових конференціях; 3 патентах України. Загальна кількість публікацій у міжнародній наукометричній базі даних Scopus – 1.

Обсяг друкованих робіт та їх кількість і науковий рівень відповідають вимогам МОН України щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук. Зміст дисертаційної роботи відповідає її назві. Зміст автореферату є ідентичним до змісту дисертації, достатньо повно відображає основні положення дослідження і не містить інформації, яка не відображена в самій роботі.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації є достовірними та достатньо обґрунтованими. Це забезпечується детальним аналізом літературних джерел та існуючих науково-технічних рішень; застосуванням сучасних апаратних засобів діагностики фізіологічної компоненти; сучасними підходом до визначення та оцінки психологічної компоненти; використанням розрахункових методів математичної статистики та нечіткої логіки.

Оцінка змісту дисертації. Дисертація складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, переліку посилань, 6 додатків. Робота

викладена на 132 сторінках, ілюстрована 10 таблицями та 51 рисунком. Перелік посилань містить 86 найменувань. Обсяг роботи з додатками – 144 сторінок.

У Вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовані мета і завдання дослідження, викладені наукова новизна та практична значимість отриманих результатів, наведені дані про особистий внесок здобувача, публікації та апробацію наукових результатів.

У першому розділі здобувачем зроблено аналітичний огляд інформаційних матеріалів за розв'язуваною проблемою. Стисло, критично висвітлено роботи попередників, щодо систем відбору персоналу. Сформовано загальні вимоги до нового методу та засобу відбору операторів дистанційно-керованих пристроїв який би:

- не вимагав додаткового застосування складного діагностичного обладнання, оскільки це ускладнює і призводить до зростання вартості технології психофізіологічного відбору;

- дозволяв максимально автоматизувати процес психофізіологічного тестування;

У другому розділі розроблено психофізіологічну модель оператора дистанційно-керованих пристроїв та здійснено розробку методу психофізіологічного відбору, який за рахунок використання обґрунтованих психологічних та фізіологічних показників дозволяє здійснювати відбір операторів з високим рівнем достовірності. Використання нечіткої логіки дозволило отримати чотири нечітких логічних висновки про придатність кандидата вимогам до операторів дистанційно-керованих пристроїв. Важливим елементом цього відбору є рівень розвитку дрібної моторики, адже більшість пультів керування дистанційно-керованими пристроями обладнанні високочутливими важелями керування.

У третьому розділі наведено структурні схеми, алгоритми та інші дані які стосуються процесу розробки апаратно-програмного засобу психофізіологічного відбору операторів дистанційно-керованих пристроїв. Для його реалізації було обрано сучасні електронні компоненти, електронні модулі та плати. Розробка програмного забезпечення здійснена на високому рівні із використанням сучасних середовищ розробки.

У четвертому розділі наведено дані експериментальних досліджень розробленого апаратно-програмного засобу. Отримані дані підтверджують високу ефективність відбору операторів дистанційно-

керованих пристроїв з використанням запропонованого у дисертації методу та розробленого засобу.

Відповідність дисертаційної роботи вимогам ДАК України

Матеріал дисертації наданий досить логічно і обґрунтовано. Кожен з чотирьох розділів має свою специфіку, котра у сукупності свідчить про цілісність та завершеність дисертаційної роботи.

Таким чином, представлена дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, яка написана науковою мовою. Зміст дисертації, структура, послідовність та повнота розв'язаних задач цілком відповідають темі роботи.

Недоліки та зауваження до роботи:

1. Мета дисертаційного дослідження потребує чіткої конкретизації. Так, здобувачем поставлено за мету «підвищення ефективності психофізіологічного відбору», при цьому саме поняття ефективності відбору у роботі висвітлено недостатньо.
2. Формулювання третього пункту наукової новизни є дещо декларативним.
3. Формулювання п. 1 практичного значення отриманих результатів недостатньо розкриває важливість створення алгоритму процесу психофізіологічного відбору операторів дистанційно-керованих пристроїв.
4. У першому розділі 1 занадто велика увага приділена оцінці психологічної складової, і недостатньо висвітлено фізіологічні вимоги до оператора дистанційно-керованих пристроїв.
5. Значна частина матеріалу, викладеного у п. 2.1, другого розділу дисертації мають ознаки оглядового аналізу, отже повинні були бути представленими у першому розділі роботи.
6. У третьому розділі недостатньо уваги приділено програмній частині апаратно-програмного засобу для відбору операторів дистанційно-керованих пристроїв, а під час опису модулів апаратної частини наводиться технічна інформація, яку необхідно винести в додатки.
7. У четвертому розділі проведено експериментальні дослідження лише для операторів безпілотних літальних апаратів і відсутні дослідження із іншими типами дистанційно-керованих пристроїв, про які автор згадує у вступі; також недостатньо висвітлені умови проведення експериментальних досліджень.
8. В тексті роботи зустрічаються окремі технічні помилки.

Вважаю, що вказані недоліки та зауваження не впливають суттєво на новизну та практичну значущість отриманих результатів та загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, але і не прикрашають її.

Загальний висновок.

Вважаю, що дисертаційну роботу слід оцінити як завершену наукову працю, що містить нові науково обґрунтовані теоретичні і практичні результати, які, в сукупності, дозволяють вирішити завдання щодо підвищення ефективності методу і засобу для психофізіологічного відбору операторів дистанційно-керованих пристроїв, робота відповідає сучасним вимогам МОН України, зокрема п. 9, 11-14 "Порядку присудження наукових ступенів". Зміст автореферату повністю відображає основні положення дисертації та отримані наукові і практичні результати. Робота повністю відповідає паспорту спеціальності 05.11.17 – біологічні та медичні прилади і системи, а її автор, Макогон Віталій Іванович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата технічних наук за спеціальністю 05.11.17 – біологічні та медичні прилади і системи.

Офіційний опонент
доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри біомедичної інженерії
Харківського національного
університету радіоелектроніки

О.Г. Аврунін

Підпис Авруніна О.Г. засвідчую.

Учений секретар

І.В. Магдаліна